

Pregled strokovnih člankov

Socialna pedagogika, Ljubljana, 2012, št. 2:

Dekleva, B.; Kozar, M.; Razpotnik, Š.: Evalvacija programa nastanitvene podpore društva Kralji ulice po prvih štirih letih delovanja (Avtorji poudarjajo, da je program društva Kralji ulice, ki od leta 2008 dalje izvaja nastanitveno podporo brezdomnim osebam, še vedno edini te vrste v Sloveniji. Program, katerega osnovno načelo je »Najprej stanovanje!«, je bil sprva – zaradi finančnih omejitev – zasnovan kot nekaj kratkoročnega (časovno omejenega na osemnajst mesecev) in torej prehodnega (kot priložnost/možnost za izboljšanje različnih področij posameznikovega življenja oziroma njegove »okrepitve«, *empowerment*), pozneje pa je bil nadgrajen s trajnim nastanitvenim modelom manjših zmogljivosti za starejše brezdomce.) – Chakir, K.: Sovražni govor v luči tolerance (Avtorica obravnava predvsem liberalno pojmovanje tolerance in težave, ki vzniknejo, ko postane ta opravičilo za izvajanje sovražnega govora. Problem je namreč v tem, da se pojem »toleranca« velikokrat uporablja kot ideološko priročna krinka za izražanje sovražnosti in diskriminiranje drugih/drugačnih. Avtorica stavi na »kulturo spoštljivega dialoga«, v katerem vidi enega od dejavnikov, ki utegnejo pomembno prispevati h krepitvi spoštljivejšega odnosa do »obličja drugega«. V zvezi s tem opozori predvsem na vlogo učiteljev pri zmanjševanju in preprečevanju sovražne govorice otrok oziroma pri spodbujanju perspektive, v kateri je drugi vredna oseba, četudi je tako ali drugače drugačna.) – Klančar, K.: Koncept normalizacije skozi razliko med potrebo in željo (Avtorica analizira koncept normalizacije, v okviru katerega je običajno osvetljen problem vzpostavljanja in ohranjanja posameznikove avtonomije v razmerju do družbe ter njenih zahtev, pričakovanj in zapeljevanj, ki otežujejo ali celo onemogočajo nekaj, čemur bi bilo mogoče reči – še posebej z eksistencialističnega zornega kota – tudi pristni ali svobodni oziroma bistveno samodoločeni in samodoločujoči način življenja, najsi bo individualni, kolektivni, etični ali politični v strogem pomenu. Avtorica se tovrstnemu razumevanju »normalizacije« – in z njo zlepljene »socializacije« – zoperstavi s pomočjo lacanovske psihoanalize, v luči katere je posameznikovo ponotranjenje simbolnih pravil (oziroma družbenih zahtev) nujni pogoj za vzpostavitev posameznika kot »subjekta želje« – ki je kajpak nezavedna in torej nepoznana – in posledično tudi kot osebe, ki ima možnost postati/biti avtonomna.) – Turšič, M.: Prekerno delo – nova prevladujoča oblika dela na trgu dela (Avtorica uvodno pojasni, da se oznaka »prekerno delo« nanaša na raznotere oblike zaposlitve, kot so npr. delo za krajši delovni čas, delo za določen čas, pogodbeno delo, honorarno delo, zaposlitev prek agencije za posredovanje dela, delo »na črno« in študentsko delo, katerih skupne značilnosti so bedno plačilo, negotovost, odsotnost pravic iz dela, škodljiv vpliv na zdravje in načrtovanje družine in visoka stopnja izkoriščanja prodajalcev delovne sile.)

Družboslovne razprave, Ljubljana, 2012, št. 70:

Ule, M.: Rekonstrukcija mladosti in mladine v slovenski družbi v času tranzicije (Avtorica analizira spremembe v razmerju med mladimi in družbo, ki so se zgodile v obdobju tranzicije v zadnjih dveh desetletjih v Sloveniji. Mladi, ki so bili v času socializma privilegirana družbena skupina, so se – nič krivi in nič dolžni – prelevili v najšibkejši člen v tranzicijskem obdobju. Soočajo se s čedalje bolj tekmovalnim izobraževalnim sistemom, vedno zahtevnejšim trgom prodajalcev delovne sile in podaljšano odvisnostjo od staršev. V sferi meznega – vse bolj prekarnega – dela so relativno marginalizirani in tudi sicer so bolj ali manj izključeni iz glavnih tokov odrasle družbe in posledično tudi iz »izvorov« in pozicij moči. Ker so brez političnih in ekonomskih predstavnikov, imajo malo pravic in privilegijev ter zato tudi sorazmerno nizek družbeni status.) – Oblak Črnič, T.; Prodnik, J.: Pristranosti interneta in (ne)moč spletnih občestev (Avtorja pokazeta na omejitve »emancipatornih« potencialov interneta in na svojevrstne strukturne pristranosti – kot so npr. poblagovljenje, privatizacija in koncentracija –, ki zmanjšujejo avtonomijo pri izbira in delovanju posameznikov v okviru tega priljubljenega medija.) – Kirbiš, A.; Flere, S.; Tavčar Kranjc, M.: Netolerantnost v Sloveniji in Evropi: primerjalna in longitudinalna analiza (Avtorji predstavijo raziskavo, ki je – v optiki teorije o postmodernizaciji – preučila netolerantnost Slovencev in Evropejcev do devetih družbenih manjšin. Pokazalo se je, da so bili Slovenci leta 2008 – vsaj sodeč po meritvah nezaželenosti skupin sosedov – najbolj netolerantni do narkomanov, pijancev in Romov, ki ostajajo še vedno najbolj nezaželena etnično-konfesionalna skupina tako v Sloveniji kakor tudi v Evropi. Na podlagi preučeni makrospremenljivk je mogoče sklepati, da napoveduje višjo tolerantnost na meddržavni ravni le nižja družbenoekonomska razvitost, na individualni ravni pa izobrazba, dohodek, starost in vernost. V Sloveniji so v obdobju 1992–2008 stopnje netolerantnosti do manjšin z drugačnimi življenjskimi slogi ostale na primerljivi ravni, nekoliko pa se je zmanjšala ksenofobija.)

Socialno delo, Ljubljana, 2012, št. 4:

Dremelj, P.: Viri pomoči in opore družin v okoliščinah pozne moderne (Avtorica ugotavlja, da so družinski člani eden od najpomembnejših virov pomoči družinam in da zagotavljanje opore temelji na odgovornostih, ki so opredeljene glede na spolno delitev del v teh temeljnih celicah družbe, kar med drugim implicira, da so ženske zaradi svoje spolne vloge večkratno obremenjene, saj opravljajo večino gospodinjstkega in nasploh družinskega dela.) – Rakar, T.; Boškić, R. Kuhar, M.: Družinski centri v različnih sistemih blaginje (Avtorice poudarjajo, da so družinski centri kot oblika programirane

pomoči pomembni vidik države blaginje, še posebej v zvezi s spodbujanjem družini prijaznega okolja, ki olajšuje usklajevanje zahtev poklicnega in zasebnega življenja, in uresničevanjem politike enakih možnosti. Sedanji blaginjski sistemi – npr. konservativno-korporativistični, socialnodemokratski, liberalni, katoliški in nekdanji socialistični – temeljijo na različnih hierarhičnih razvrstitvah sfer, kot so trg, država, civilna družba in skupnost, iz katerih pridobivajo posamezniki sredstva za zagotavljanje socialne in ekonomske varnosti. Razlike v hierarhiji tovrstnih sfer vplivajo na stopnjo razblagovljenja in razdružinjena v družbi. Zato so tudi značilnosti, razvoj in vloga družinskih centrov bolj ali manj različni v takih ali drugačnih sistemih blaginje.)

Teorija in praksa, Ljubljana, 2012, št. 4–5:

Kropivnik, S.; Vrhovac, S.: Pojavi politične patologije v evropskih novih demokracijah (Avtorja obravnavata politično patologijo v državah Srednje in Vzhodne Evrope, tj. pojave, ki odsevajo negativen psihološki in moralno-politični odnos državljanov oziroma »javnosti« do politike, političnih strank in politikov. V zvezi s tem opozarjata na naraščanje volilne abstinence, vzpon populizma, regresijo demokracije ter povečevanje cinizma, apatije, odtujenosti in nezadovoljstva.) – Črnič, A.: Sodobne protisatanistične panike: akcije in reakcije (Avtor opiše nastanek in razvoj protisatanistične panike v ZDA v osemdesetih in zgodnjih devetdesetih letih, za katero se je pozneje izkazalo, da ni imela nikakršne podlage v realnih dogodkih. Pri tem uporabi socialno konstruktivistični pristop, s katerim analizira procese ustvarjanja urbanih legend o satanističnih zlorabah, razgradi prevratniški mit in demonologijo, na katero se opira, ter predstavi družbene razloge za njihov nastanek.) – Bešter, J.: Ekonomski učinki terorizma (Avtor ocenjuje, da se preredko – in navadno tudi preveč špekulativno – govori o ekonomskih učinkih terorizma. S sistematično sekundarno analizo številnih raziskav terorističnih napadov v preteklih desetletjih skuša dognati, ali imajo ti dogodki dejansko negativne makro- in mikroekonomske učinke, od česa je odvisen njihov obseg, kako dolgo trajajo in kako bi jih bilo mogoče zmanjšati. Avtor ugotavlja, da so ekonomski učinki najverjetneje negativni, a relativno majhni, in časovno precej omejeni ter da jih lahko vsaj razvitejše države uspešno omejujejo s pravočasnimi fiskalnimi in monetarnimi ukrepi.)

Zoran Kanduč

Crime, Law and Social Change, Dordrecht, leto 2012, vol. 58, št. 2:

Desetega novembra 2012 je v starosti 87 let umrl svetovno znani kriminolog Gilbert Geis, ki je pustil poseben pečat na področju raziskovanja kriminalitete belega ovratnika. Tega podatka v zgoraj navedeni reviji, ki je izšla septembra, ne boste zasledili, boste pa v njej našli eno zadnjih, če ne celo njegovo zadnjo objavo: Novinarstvo, kriminologija in kriminalitetna statistika (Avtor se kritično loti uradnih statističnih podatkov o kriminaliteti in njihove pogosto nekritične obravnave s strani novinarjev, ki jim dajejo potuho pri tem akademski kriminologi s patetičnimi citati in interpretacijami števil (v orig. 'pithy quotable interpretations'). Čeprav se Geis usmeri na statistična poročila, ki jih izdaja FBI, izpostavlja univerzalni problem glede obravnavanja kriminalitete v medijih – osredotočenost uradnih statistik na ulično kriminaliteto in zapostavljenost elitne kriminalitete, ritualno obravnavo statistike o kriminaliteti v medijih, ki ni kritična in je skoraj vulgarno poenostavljena. Svojo tezo zagovarja na primeru poročila FBI-ja iz maja 2011, v katerem je bil, na začudenje mnogih, v času gospodarske krize zaznan trend upadanja kriminalitete. Ob tem izpostavi nekaj nekritičnih komentarjev in opozori na njihove dvomljive zaključke. V nadaljevanju opiše svojo lastno izkušnjo, ko se je s kolegom poglobil v statistične podatke o posilstvih v Bostonu in Los Angelesu – uradna statistika je kazala, da je v Los Angelesu 34,5 posilstev na 1000 prebivalcev, v Bostonu pa 7,7. Toda v nadaljnjem poglobljanju v surove podatke, ki so jih zbirale in procesirale policijske postaje na različnih koncih države, sta ugotovila, da je razlika v številkah posledica različne interpretacije posilstva oziroma metodologije zbiranja podatkov – v Los Angelesu je bil že ušcip neznanca v zadnjico na avtobusu vključen v statistiko posilstev, medtem ko se je v Bostonu med poročili o dogodkih, ki so jih zabeležili kot posilstvo, »lakonično pojavljal zapis, da je storilec 'padel na svojo žrtev in jo posilil (v orig. fell upon his victim and raped her).« Geis med drugim opozori na prispevek Chamblissa z naslovom »Politika kriminalitetne statistike«, v katerem avtor prav tako problematizira nekritično povzemanje podatkov uradnih statistik kot neizpodbitnega dejstva, pri čemer ne gre niti za nekaj neizpodbitnega niti za dejstvo, ker so (vsaj FBI-jeve) statistike konsistentne zgolj v tem, da so zavajajoče in da izkrivljajo pravo stanje. Geis zaključi svoj prispevek z opozorilom (zgolj za ZDA, seveda), da so kriminologi začeli legitimizirati uradno statistiko, ki ne podaja prave slike stanja kriminalitete. Ocenjuje, da podatki o kriminalitetnih trendih v ZDA v poročilu FBI-ja iz maja 2011 ne bi bili nič posebnega, če bi bili v poročilo vključeni podatki o kriminalu Wall Streeta. Kriminologom pa svetuje, naj novinarje napotijo v pravo smer in naj se uprejo njihovem etosu sočnih citatov.)

Ciril Keršmanc

European Journal of Criminology, London, leto 2012, št. 5:

McEvoy, K. in McConnachie, K.: Viktimologija v pravosodju prehodnega obdobja: žrtve, nedolžnost in hierarhija (Kljub poudarjanju, da so potrebe žrtv glavno vodilo »prehodnega« pravosodja, se resna kritična diskusija o politični in socialni konstrukciji žrtve na tem področju šele začena. Prvi del prispevka na podlagi angloameriške viktimologije prikazuje žrtve kot kategorijo ljudi, ki jo velikokrat dojemamo kot zrcalno sliko storilcev kaznivih dejanj. S takšnim pogledom zožimo pravice in potrebe žrtv, tako: da te postanejo v bistvenem povezane s kaznovanjem zločincev; da žrtve in zločinci predstavljajo dve različni kategoriji; in da »resničen« status žrtve zahteva nedolžnost. V drugem delu tega prispevka so ti pogledi uporabljeni v kontekstu prehodnega pravosodja. Avtorja se sprašujeta o »nedolžnosti« kot predpogoju za priznanje statusa žrtve ter raziskujeta načine, s katerimi žrtve in storilcev v konfliktnih in transnacionalnih družbah ni vedno mogoče opredeliti kot različni kategoriji. Prispevek se zaključuje z mislijo, da vpeljevanje krivde v postopek merjenja človeškega trpljenja povzroča moralno uničujočo »hierarhijo žrtv«. – Jones, N. A., Parmentier, S., Weitekamp, E. G. M.: Obravnava mednarodnih zločinov v povojni Bosni: Pogled z vidika tamkajšnjega prebivalstva (V času politik prehodnega obdobja se pojavljajo razprave o resnosti kršitev človekovih pravic in mednarodnih zločinov, storjenih v preteklosti. Nove politične elite se soočajo z osnovnimi vprašanji, kot so: kako iskati resnico, vzpostaviti odgovornost kršiteljev, zagotoviti povračilo žrtvam, promovirati spravo, se ukvarjati s travmami in graditi zaupanje. »Prehodno« oziroma »pokonfliktno pravosodje« je največkrat v rokah elite, tako nacionalne kot mednarodne, ki mnenja in pričakovanja prebivalstva le redko upošteva. Javne raziskave lahko pripomorejo k odkrivanju strategij in mehanizmov, ki se ukvarjajo z zločini iz preteklosti. Prispevek poroča o pomembnih ugotovitvah študije, izvedene v Bosni, o dejavnikih, ki lahko prispevajo k večjemu zaupanju in spravi v državi.)

European Journal of Criminology, London, leto 2012, št. 6:

Rodriguez-Menes, J., Safranoff, A.: Nasilje nad ženskami v intimnih odnosih: nasprotje petih teorij (Članek raziskuje nasilje nad ženskami v intimnih odnosih. S pomočjo podatkov iz obsežne raziskave o viktimizaciji ocenjuje pet teoretičnih razlag, ki temeljijo na vzorcih povezave med nasiljem in ključnimi vedenjskimi in družbeno-demografičnimi spremenljivkami: seksizem, nasilje v družini, odvisnost, prepiri in neujemanje položajev. Zaključuje, da je najboljša razlaga neujemanje položajev, razumljeno kot kompleksna večdimen-

zionalna teorija o patriarhatu, ki vključuje bistvene elemente ostalih teorij. Verjetnost, da bo ženska žrtve nasilja, je večja, če je njen partner seksist, če je ženska nemočna ali če je na višjem družbenem položaju kot njen partner. Nemočne ženske imajo premalo sredstev, da bi lahko nasprotovale seksistični kulturi, ki je vzrok nasilju. Ženske na višjih položajih pa običajno kljubujejo nadvladi moških. Nasilje je neločljivo povezano s patriarhalnim sistemom moči, ki podpira seksizem in se izraža z nasiljem, če so ženske ranljive oziroma če izpodbijajo status moških.) – Grunderjern, H., Sandberg, S.: Obravnava gospodarstva glede na spol: ženske kot preprodajalke drog in ulični kapital (Zgodnje študije o ženskah kot preprodajalkah drog predstavljajo ženske kot obrobne, pasivne žrtve. Ravno nasprotno pa nedavne raziskave opisujejo ženske kot spretno in sposobne preprodajalke. V teoretičnem okviru Bourdieujevega »uličnega kapitala« menimo, da je resnica nekje vmes. Preprodajalke so lahko uspešne, vendar morajo pri tem delu premagovati več ovir kot moški. Nedovoljen trg trdih drog temelji na razlikovanju med spoloma in tako daje prednost moškim. V tem članku se razpravlja, kako preprodajalke drog razvijajo posamezne strategije, s katerimi želijo dokazati, da so še vedno »del igre«. Poudarjene so štiri takšne strategije: deseksualizacija, nasilen pristop, čustvena nenavezanost in usmerjenost v izvršitev dejanja. Te strategije so sicer skupne vsem preprodajalcem drog, kljub temu pa razlikovanje med spoloma sili ženske, da so pri svojem delu še posebej pazljive.)

Criminal justice and behavior, Beverly Hills, leto 2012, št. 9:

Arbach-Lucioni, F., Martinez-García, M., Andrés-Pueyo, A.: Dejavniki tveganja pri nasilnem vedenju med zaporniki: medkulturno prispevanje (Veliko raziskav se ukvarja z indikatorji tveganja za nasilje v zaporih, predvsem v ZDA. O tej problematiki je malo znanega v Španiji, kljub dejstvu, da je imela ta država v letu 2010 najgosteje naseljene zapore v Zahodni Evropi. Na podlagi uradnih podatkov ta študija preverja odnos med individualnimi in situacijskimi značilnostmi ter nesprejemljivim ravnanjem, in sicer predstavlja vzorec 1330 zapornikov iz 11 zaporov v obdobju 10 mesecev. Nasilno nesprejemljivo ravnanje je bilo z 9 odstotki manj pogosto kot potencialno nasilno vedenje, ki je bilo 13 odstotno. Mladost, pripor, prvostopenjski zločin, nasilno vedenje v preteklosti, problemi z drogami in/ali alkoholom, slab odziv na zdravljenje in nagibanje k izvrševanju kaznivih dejanj so bili pomembni dejavniki tveganja za nesprejemljivo obnašanje zapornikov. Obsodba zaradi nasilnega kaznivega dejanja se je na koncu izkazala kot nepomemben indikator. Razprava o trenutnem trendu klasifikacije še teče, poudarjen pa je tudi pomen medkulturne in s primeri podprte raziskave.) – Reisig, M.D., Wolfe, S.E., Pratt, T.C.: Nizki samonadzor in odnos med vero

in kaznivimi dejanji (Učinek nizkega samonadzora na odnos med vero in kaznivimi dejanji je predstavljen z dvema argumentoma. Prvi pravi, da je samonadzor razlaga tako za vero kot za kazniva dejanja, medtem ko drugi argument zagovarja stališče, da vera promovira samonadzor in tako posredno vpliva na protidružno vedenje. Obe hipotezi predvidevata, da je učinek vere na kazniva dejanja posledica posameznih variacij v samonadzoru. S podatki iz medsektorskega vprašalnika na univerzi, pri katerem je sodelovalo 769 odraslih, padajoči modeli kažejo, da je vpliv religioznosti na samoprijavo kaznivega dejanja zanemarljiv. Do takšne ugotovitve se pride, če se uporabijo različna verska merila. Kljub temu pa je bila vera, neodvisno od nizkega samonadzora, dober indikator kaznivih dejanj, ki temeljijo na osebni popustljivosti.)

stopnje samonadzora predvidi tako kriminaliteta kot druge, z njo povezane življenjske situacije. Če bi pri spolnih napadih izključili merilo samonadzora, bi lahko prišli do nedoločljivega modela podpore sovrstnikov. Zatorej ta raziskava empirično preverja model Schwartza in DeKeseredyja ter raziskuje vlogo samonadzora v širšem kontekstu podpore moških sovrstnikov. Razpravlja se tudi o vplivu teorije in raziskav.)

Pripravila Barbara Bizilj

Criminal justice and behavior, Beverly Hills, leto 2012, št. 10:

Beauregard, E., Leclerc, B., Lussier, P.: Odločanje v postopku izvrševanja zločina: primerjava med posiljevalci, pedofili in storilci spolnih deliktov, ki ne izbirajo žrtev (Ta študija, ki temelji na pristopu razumne izbire, primerja odločanje v postopku izvrševanja zločina pri zgoraj naštetih storilcih kaznivih dejanj. Z uporabo mešanih metod in na podlagi modela odločanja po Clarku in Cornishu so avtorji razdelili z intervjuji zbrana pripovedovanja storilcev kaznivih dejanj na 3 glavna področja: a) načrtovanje kaznivih dejanj (npr. načrtovanje dejanja, ocena tveganja in razumevanje s strani storilca, ugotovljena stopnja zavedanja storilca); b) strategije kaznivih dejanj (npr. uporaba orožja, uporaba zadrževalnih ukrepov, uporaba vozil, stopnja uporabljenih sil) in c) posledice (npr. dogodek, ki je vodil k zaključku dejanja, izbira lokacije, kjer je storilec izpustil žrtev). Rezultati poudarjajo pomembno vlogo situacijskih dejavnikov in starost žrtve v procesu odločanja serijskih spolnih prestopnikov. Rezultati tudi kažejo, da se zaradi posameznih lastnosti izbire strukture, odločanje razlikuje med različnimi skupinami serijskih spolnih prestopnikov.)

Criminal justice and behavior, Beverly Hills, leto 2012, št. 11:

Franklin, C. A., Bouffard, L. A., Pratt, T. C.: Spolni napad v študentskem naselju: pripadnost bratstvu, podpora moških sovrstnikov in nizek samonadzor (Raziskava o spolnem nasilju na kolidžu se osredotoča na vedenje prestopnikov, da bi lažje razumeli, zakaj moški uporabijo spolno nasilje. Prevladujoče teorije pravijo, da je pomembna podpora moških sovrstnikov, torej podporni učinek, ki ga ima družba do spolne zlorabe žensk. Nasprotno pa trdi splošna teorija Gottfredsona in Hirschija o kriminalu, ki pravi, da se lahko na podlagi nizke